

forming the relevant duties (of a diplomatic agent, of a consul, etc.), is extremely important for an international lawyer. An integral part of the professional culture of an international lawyer is psychological culture which is defined by the this specialist's ability to create a certain psychological climate in the process of performing their professional duties. Some psychological techniques are analyzed (techniques for skillful listening to the interlocutor, generalization of information, etc.), which contribute to achieving consensus (agreement) on the most complex international problems. It is noted that it is also crucial for an international lawyer to have certain techniques in his arsenal for protecting against incorrect (or unfriendly) statements and actions of interlocutors. The authors argue that an international lawyer who knows how to preserve tranquility in the most difficult situations always has a huge advantage over his opponent and a positive impact on partners. Another component of the professional culture of an international lawyer is etiquette that should be understood as the system of ethical standards and moral principles combined with the particularities of interstate communication, knowledge of a few languages and traditions, namely as its peculiar sphere. In general, the image of a lawyer from the point of view of etiquette includes: physical data and capabilities, education, mental capabilities, personal qualities (neatness, reasonableness, accuracy, sense of responsibility, flexibility, versatility), language habits (both in oral and written language which were discussed above), public opinion, clothing, footwear, appearance, behavior, etc.

Keywords: professional culture, international legal order, international lawyer, negotiations, etiquette, professional duty.

УДК 341.217:061.1ЄС+349.6
DOI 10.31558/2786-5835.2025.2.8

Турченко Ольга Григорівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Сурма Анна Сергіївна,
здобувачка ступеня «Доктор філософії»
кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЄС

Як зазначається в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, впровадження екосистемного підходу в галузеву політику та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління, інтеграція екологічної політики до інших політик, обов'язкове врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування є шляхом до сучасної системної екологічної політики ЄС.

Метою статті є дослідження правових засад забезпечення екологічної безпеки в ЄС через призму принципу інтеграції екологічної політики в інші сектори політик ЄС.

У статті проаналізовано засадницькі положення Договору про ЄС, Договору про функціонування ЄС, Хартії основних прав ЄС, практика Суду ЄС щодо формування принципів екологічної політики ЄС у контексті забезпечення сталого розвитку, з доведенням того, що ці

принципи є обов'язковими лише для інституцій ЄС, держави-члени ж зобов'язані дотримуватися їх тільки під час впровадження екологічних стандартів ЄС, зберігаючи право не застосовувати їх у сито національних питаннях.

Досліджено в ретроспективі Програми дій із довкілля, рекомендаційні за своїм характером документи, що встановлюють чіткі напрями, цілі і принципи екологічної політики ЄС із їх детальним описом і графіком на певний період, через призму становлення та розвитку принципу інтеграції екологічної політики в інші сектори політик ЄС. Доведено, що принцип інтеграції має вирішальне значення для інтеграції захисту довкілля в усі сектори політики ЄС, екологічна політика ЄС ґрунтується на принципах безпеки та превентивних дій; екологічна безпека в ЄС є однією з цілей екологічної політики й досягається завдяки реалізації принципу сталого розвитку.

Реалізація принципу інтеграції у післявоєнний період в Україні відіграватиме особливу роль, забезпечуючи відбудову країни відповідно до екологічних стандартів ЄС, що включатиме впровадження стратегій зеленої відбудови, які поєднують економічний розвиток із захистом довкілля, та інтеграцію екологічних вимог у всі національні плани й програми, сприяючи сталому розвитку країни.

Ключові слова: *екологічна безпека, енергетична безпека, екологічна політика, європейське кримінальне право, забруднення, стандарти, правопорушення проти довкілля, безпечні умови, сталий розвиток.*

Постановка проблеми. На Саміті G-20 в Індонезії (15–16 листопада 2022 р.) Президент України Володимир Зеленський задекларував екологічні пріоритети політики України, включивши до 10 стратегічних завдань для України подолання наслідків екоциду як масштабного руйнування внаслідок російської воєнної агресії.

Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 р. «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» [1] серед викликів та загроз національній безпеці України в екологічній сфері визначає «високий рівень ризиків для природних екосистем та здоров'я населення, зумовлений значним забрудненням довкілля через техногенне навантаження, нераціональне використання природно-ресурсного потенціалу, значні обсяги накопичених в Україні відходів, загострення екологічних та техногенних проблем у районах, прилеглих до зони конфлікту на Донбасі» тощо.

Преамбулою Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони, від 27 червня 2014 р. визначено зобов'язання України забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до законодавства ЄС відповідно до визначених напрямів та забезпечувати ефективне її виконання, сприяючи поступовій економічній інтеграції і поглибленню політичної асоціації України з ЄС.

Частина 2 статті 289 «Зміст та цілі (сталого розвитку)» Угоди визначає, що «Сторони визнають важливість якнайповнішого врахування економічних, соціальних та екологічних інтересів не тільки свого відповідного населення, а й прийдеш-

ніх поколінь і гарантують, що економічний розвиток, екологічна та соціальна політика підтримується спільно». Сторони також підтвердили своє «зобов'язання щодо ефективної імплементації у своїх законах та практиках багатосторонніх угод з охорони навколишнього середовища, учасниками яких вони є» (стаття 292 Угоди).

В Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28 лютого 2019 р. [2], зазначається, що провадження екосистемного підходу в галузеву політику та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління, інтеграція екологічної політики до інших політик, обов'язкове врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування є шляхом до сучасної системної екологічної політики ЄС.

Про підвищений рівень уваги ЄС до забезпечення сталого розвитку та захисту довкілля свідчить і запровадження безпрецедентного регулювання в цій сфері із застосуванням кримінального права ще від Директив 2008/99/ЄС та 2009/123/ЄС, які згодом були замінені Директивою 2024/1203 Європейського Парламенту та Ради від 11 квітня 2024 р. про захист довкілля за допомогою кримінального права, яка, як зазначається в деяких джерелах, визначає п'ять категорій діянь: забруднення та шкода довкіллю; неналежне поводження з відходами; захист видів і середовищ існування; зловживання небезпечними речовинами та продуктами; неналежна експлуатація природних ресурсів [3, с. 63].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу вивчення даної проблеми становлять праці таких вчених: В. Андрейцева, Г. Балюк, Дж. Барнетт, Р. Брадена, А. Гетьмана, Дж. Дейлса, С. Делбі, О. Дудурова, С. Кравченка, М. Красної, В. Лозо, Н. Малишевої, Р. Метью, Р. Мовчана, В. Опришка, Л. Піттермана, Р. Робертсона, О. Скарлато, Дж. Стіглера, І. Телеш, Ю. Шемшученка та інших. Питання співпраці України з ЄС у різних сферах, зокрема у сфері забезпечення сталого розвитку, екологічної безпеки, досліджували В. Кононенко, О. Турченко, О. Чернецька, Я. Фокін.

Метою статті є дослідження правових засад забезпечення екологічної безпеки в ЄС через призму принципу інтеграції екологічної політики в інші сектори політик ЄС.

Основний текст. Згідно з дев'ятим пунктом Преамбули Договору про Європейський союз (далі – ДЄС), члени ЄС висловлюють своє зобов'язання сприяти «економічному та соціальному розвитку своїх народів, беручи до уваги принцип відповідального розвитку та в контексті завершення формування внутрішнього ринку, зміцнення згуртування та захисту навколишнього середовища, а також проводити політику, яка гарантує, що розвиток економічної інтеграції супроводжуватиметься розвитком інших сфер, включаючи екологічну політику».

Частина 3 статті 3 ДЄС у контексті створення внутрішнього ринку ЄС закріплює прагнення до сталого розвитку Європи, що веде в тому числі до високого рівня захисту та покращення якості довкілля. Зі вказаними положеннями корелюється стаття 11 Договору про функціонування Європейського союзу (далі – ДФЄС), яка передбачає, що «вимоги щодо охорони довкілля повинні бути невід’ємною частиною визначення та реалізації політик та дій Союзу, зокрема з огляду на сприяння сталому розвитку».

Відповідно до статті 21 ч. 2 (d) та (f) ДЄС, «Союз визначає та впроваджує спільну політику та діяльність, намагається забезпечити високий рівень співробітництва у всіх сферах міжнародних відносин в цілях: ... d) підтримки сталого розвитку в економічному, соціальному та екологічному плані в країнах, що розвиваються, з кінцевою метою викорінення бідності ... f) сприяння розробці міжнародних заходів щодо захисту та покращення якості довкілля та сталого управління світовими природними ресурсами з метою забезпечення сталого розвитку. Відповідно до статті 4 пунктів e) та i) ДФЄС, ЄС поділяє компетенцію у сфері довкілля та енергетики з державами-членами.

Натомість статтею 37 Хартії основних прав ЄС 2000 року (в редакції Лісабонського договору 2007 р.) визначено, що «високий рівень захисту навколишнього середовища та покращення якості навколишнього середовища мають бути інтегровані в політику Союзу та забезпечуватися відповідно до принципу сталого розвитку».

Треба погодитись із Ю. Красновою [4, с. 76], що екологічна безпека в ЄС є здебільшого метою екологічної політики й досягається завдяки реалізації принципу сталого розвитку. До цього ж у Договорах, правових актах ЄС не вживається поняття «екологічна безпека», широко розповсюдженим натомість є поняття «охорона довкілля».

Так, прийнята Європейською радою у 2010 р. стратегія сталого розвитку ЄС «Європа 2020» [5] визначала три взаємопов’язані пріоритети розвитку ЄС до 2020 р.:

- розумне зростання (smart growth): розвиток економіки, що будується на знаннях та інноваціях;
- стале зростання (sustainable growth): розвиток ресурсозберігаючої, зеленої та конкурентної економіки;
- соціально орієнтоване зростання (inclusive growth): розвиток економіки, що забезпечує високу зайнятість населення, соціальний захист та розвиток територій.

Стратегія ЄС у формі Європейської Зеленої Угоди 2019 / The European Green Deal 2019 (The European Green Deal. COM (2019) 640 final. Brussels, 11.12.2019) ставить найамбітнішу ціль у контексті сталого розвитку – перетворення Європи до 2050 р. на перший клімат-нейтральний континент.

Нагадаємо, що вперше поняття сталого розвитку було введено в правовий, науковий, публіцистичний обіг Доповіддю Міжнародного союзу охорони природи і природних ресурсів «Всесвітня стратегія охорони природи» (1980), у якій такий розвиток визначався як «модифікація біосфери і використання людських, фінансових, поновлюваних і невідновлюваних природних ресурсів для задоволення потреб людей і поліпшення “якості життя”»; щоб розвиток був стійким, слід враховувати не тільки його економічні аспекти, але і соціальні і екологічні чинники...». Однак саме визначення сталого розвитку («sustainable development») з'явилося в 1987 р. у Доповіді Комісії Брундтланд: «Людство здатне надати розвитку сталого довготривалого характеру для того, щоб він відповідав потребам нинішнього покоління, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольняти свої власні потреби» (п. 27) [6], і практично всі документи, прийняті під егідою ООН, оснований саме на такому визначенні сталого розвитку з акцентом на провідній ролі людини і взаємозв'язку поколінь.

Теорія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, що ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною моделлю [7, с. 116], безальтернативний варіант подальшого поступу держав і загалом виживання людства [8], але, як зазначав Ю. Щербак, універсального рецепту такого розвитку немає, кожна країна повинна розв'язувати проблему сталого розвитку з огляду на власні цілі, національні особливості й економічні можливості [9, с. 4].

Під час переходу до моделі сталого розвитку досягаються цілі суспільного прогресу – певні якісні зміни в економічній, екологічній, соціальній та політичній складових розвитку суспільства, що дає змогу забезпечити потреби теперішнього покоління та створити передумови для забезпечення потреб майбутніх поколінь, зберігаючи довкілля та раціонально використовуючи природні ресурси [10, с. 199].

Враховуючи раніше проведені дослідження, можна сказати, що «сталий розвиток» – це комплексне поняття, в основі якого лежать гармонійне поєднання економічного, соціального та екологічного розвитку; баланс технологічного та економічного розвитку, координація зусиль всієї спільноти для досягнення сталого розвитку, взаємозв'язок поколінь, провідна роль держави в забезпеченні сталого розвитку. Реалізувати його у будь-якій окремо взятій галузі неможливо, його забезпечення можливе лише за умови системного взаємозв'язку між усіма блоками (економічним, соціальним, демографічним, культурологічним, технологічним, технічним, транспортним, екологічним, безпековим тощо) кожної геосоціосистеми [11, с. 164].

Політикою зазвичай визначається особлива діяльність, яка включає нормативну, програмну, інституційну, організаційну і контрольну-координаційну складові, через які забезпечується управління економічною, правовою, соціальною, культурною, релігійною та іншими сферами [12], комплекс заходів щодо конкрет-

них сфер суспільного життя. Натомість екологічна політика – це діяльність, сукупність заходів щодо вирішення масштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення екологічної безпеки, збереження і примноження її природного потенціалу і національного багатства, захисту екологічних прав і свобод людини [13, с. 18].

Так, розділ XX частини третьої ДФЄС закріплює спільну політику довкілля (статті 191–193 ДФЄС). Зазначені статті не мають прямої дії, тому ці положення потребують конкретизації у вторинному праві. Вказані статті дуже схожі на статті 174–176 Договору про заснування ЄС. Суд ЄС свого часу зазначав, що цілі та принципи екологічної політики ЄС, зазначені в статті 174 Договору про ЄС (нині стаття 191 ДФЄС), мають нормативне значення [14, с. 21].

Частина 2 статті 191 ДФЄС зазначає, що «політика Союзу щодо довкілля націлена на високий рівень захисту, з урахуванням розмаїття ситуацій у різних регіонах Союзу. Вона ґрунтується на принципі превентивності та принципах необхідності вжиття запобіжних заходів, першочергового усунення екологічної шкоди, насамперед у її виток, та на принципі “забруднювач платить”». Щодо цього положення Суд ЄС зауважує, що такий рівень захисту, щоб бути сумісним з цим положенням, не обов’язково повинен бути найвищим з технічної позиції (C-444/15 Associazione Italia Nostra Onlus, п. 44) [15].

Вказані принципи є обов’язковими для структур ЄС; держави-члени не зобов’язані застосовувати ці принципи в суто національних питаннях, тобто тих, що не ґрунтуються на праві ЄС (C-534/13 Ministero dell’Ambiente проти Fipa Group [16]). Обов’язок дотримуватися принципів права ЄС у держави-члена виникає під час впровадження екологічних стандартів ЄС.

Безпосередньо формування політики ЄС у сфері охорони довкілля та гарантування екологічної безпеки здійснюється шляхом ухвалення рекомендаційних за характером так званих Програм дій із довкілля, які встановлюють чіткі напрями, цілі і принципи екологічної політики ЄС з їх детальним описом і графіком реалізації [17, с. 13]. Перша така Програма дій із довкілля була ухвалена на початку 1973 р. й акцентувала на зменшенні та запобіганні забруднення й відновленні небезпечного для життя та здоров’я людини стану довкілля, визначаючи серед найважливіших цілей: запобігання, зменшення та стримування екологічної шкоди; збереження екологічної рівноваги; раціональне використання природних ресурсів.

З Третьої програми дій Європейського Союзу з довкілля, ухваленої 7 лютого 1983 р. [18], було запроваджено принцип інтеграції екологічної політики в інші сектори політик ЄС. І вже Четверта програма дій із довкілля (19 жовтня 1987 р.) [19] безпосередньо орієнтована на пошук нових можливостей для інтеграції екологічної політики в інші політики ЄС, зосереджуючи увагу на розробці

екологічних стандартів, управлінні всіма видами впливу на довкілля, забезпеченні ширшого доступу громадськості до інформації та поширення екологічної інформації, розвитку екологічної освіти, біотехнологій й управління природними ресурсами, охороні особливих природних територій.

Інтеграція екологічної політики та сталий розвиток стали ключовими елементами складної архітектури стратегічних документів П'ятої програми (1997–2003). У цей період Комісія перейшла до ширшого та менш жорстко регламентованого підходу до інтеграції екологічної політики, що передбачав визначення ключових проблем економічних секторів, формулювання цілей і розроблення відповідної діяльності для досягнення цілей.

З ухваленням у 2002 р. Шостої програми дій ЄС із довкілля [20] розпочався процес інтеграції вимог щодо захисту довкілля у всю зовнішню політику Союзу; зміцнення міжнародного управління у сфері довкілля за допомогою поступового посилення багатостороннього співробітництва й інституційних меж; орієнтації на швидку ратифікацію, ефективне дотримання та застосування міжнародних конвенцій і угод у сфері довкілля за участю ЄС; сприяння транскордонному екологічному співробітництву із сусідніми країнами й регіонами.

Одним з дев'яти Пріоритетів Сьомої Програми дій з охорони навколишнього середовища (2013–2020) є інтеграція та узгодженість екологічної політики з іншими напрямками спільної політики (Пріоритет 7, статті 83–86).

Екологічна програма дій ЄС до 2030 р., що є продовженням Сьомої програми, визначає шість пріоритетних цілей: досягнення скорочення викидів парникових газів до 2030 р. та кліматичної нейтральності до 2050 р.; підвищення потенціалу адаптації, посилення стійкості та зменшення вразливості до зміни клімату; просування моделі регенеративного зростання; відокремлення економічного зростання від використання ресурсів і деградації довкілля; прискорення переходу до кругової економіки; досягнення амбіцій нульового забруднення повітря, води та ґрунтів із одночасним захистом здоров'я і добробуту населення.

У контексті статті 11 ДФЄС та з урахуванням положень частини 1 статті 194 ДФЄС, відповідно до яких енергетична політика Союзу має враховувати необхідність захисту та покращення стану навколишнього середовища, можна констатувати про кореляційний зв'язок між спільною екологічною політикою та однією з ключових галузевих політик ЄС – спільною енергетичною політикою. Заходи в межах останньої у більшості випадків є взаємопов'язаними та доповнюють заходи в інших сферах, зокрема у сфері боротьби зі зміною клімату, сталого транспорту та регіонального розвитку.

Сьогодні можна спостерігати активізацію дій ЄС, спрямованих на зміцнення енергетичної незалежності, самодостатності та безпеки в енергетичному секторі, знаходить своє відображення в документі Європейської Комісії «REPowerEU:

Доступна, безпечна та стала енергетика для Європи» (COM(2022) 108 final). Раніше в рамках Європейської Зеленої Угоди Комісія заявляла про своє зобов'язання запропонувати перегляд Директиви про оподаткування енергії з акцентом на екологічні аспекти.

Так званий «сучасний дизайн для енергетичного ринку ЄС» [21] передбачає запровадження сталого, ефективного механізму регулювання відносин, які стосуються купівлі-продажу, транспортування, сертифікації електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії, встановлення критеріїв надання «гарантій походження» як засвідчення походження енергії з відновлюваних джерел.

Правову основу регулювання використання альтернативних джерел енергії та розвитку відновлюваної енергетики становлять Директива 2009/28/ЄС від 23.04.2009 про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії та Директива 2012/27/ЄС від 25.10.2012 про енергоефективність. Із прийняттям Єврокомісією поправок до Директиви 2009/28/ЄС у червні 2018 р. було встановлено дві нові цілі для держав-членів ЄС на 2030 р.: показник використання відновлюваних джерел енергії має становити не менше 32 %, а показник енергоефективності – не менше 32,5 % із можливим переглядом у 2023 р.; що значно скоротить викиди для усього ЄС на рівні 40 % до 2030 р. [22].

Зазначений у пункті b) частини 1 статті 194 ДФЄС принцип забезпечення безпеки постачання повинен враховуватися ЄС і державами-членами, що означає не тільки те, що ЄС і держави-члени повинні реагувати на надзвичайні ситуації, коли вони виникають, але й те, що вони повинні вживати заходів для їх запобігання і з цією метою оцінювати наявність ризиків для енергетичних інтересів держав-членів і Союзу. На думку Комісії, метою забезпечення безпеки постачання є не максимізація енергетичної самодостатності або мінімізація енергетичної залежності, а обмеження ризиків, пов'язаних із такою залежністю (C-848/19 Р Німеччина проти Комісії, пп. 47 і 69).

До того ж треба взяти до уваги й окремий правовий режим для субенергетичного питання – політики в галузі ядерної енергетики, сформульованої в Договорі про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії. Як неодноразово наголошував Суд ЄС, саме в атомній галузі застосовуються принципи захисту навколишнього середовища (рішення C-594/18 Р Austria v Commission [23], п. 42, рішення C-115/08 Land Oberösterreich v ČEZ a.s. [24], пп. 87–91). У рішеннях C-195/12 Industrie du bois de Vielsalm & Cie (IBV) SA [25] та C-66/13 Green Network SpA [26] Суд ЄС прямо постановив, що заходи зі сприяння використанню відновлюваних джерел енергії сприяють досягненню цілей інтеграції екологічної політики.

Висновки. Принцип інтеграції має вирішальне значення для інтеграції захисту довкілля в усі сектори політики ЄС. Екологічна політика ЄС ґрунтується на принципах безпеки та превентивних дій.

Принципи екологічної політики ЄС є обов'язковими лише для інституцій ЄС, держави-члени ж зобов'язані дотримуватися їх тільки під час впровадження екологічних стандартів ЄС, зберігаючи право не застосовувати їх у суто національних питаннях.

Екологічна безпека в ЄС є однією з цілей екологічної політики й досягається завдяки реалізації принципу сталого розвитку.

Реалізація принципів екологічної політики в Україні у післявоєнний період відіграватиме особливу роль, забезпечуючи відбудову країни відповідно до екологічних стандартів ЄС, що включатиме впровадження стратегій зеленої відбудови, які поєднують економічний розвиток із захистом довкілля, та інтеграцію екологічних вимог у всі національні плани й програми, сприяючи сталому розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 р. «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації»: Указ Президента України № 111/2021 від 23.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111/2021#n5>
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 16. Ст. 70.
3. Дудуров О. О., Мовчан Р. О. Проблеми криміналізації посягань на довкілля у контексті *acquis* ЄС. *Правовий часопис Донбаса*. 2025. № 2(91). С. 62–70.
4. Краснова Ю. А. Правове забезпечення екологічної безпеки в Європейському Союзі. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 2. С. 71–77.
5. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, 03.03.2010. COM (2010) 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:en:PDF>
6. Report of the World Commission on Environment and Development «Our Common Future» 1987 UN Doc. A/42/47 (1987). URL: <http://habitat.igc.org/open-gates/wced-ocf.htm>
7. Клименко А. А. Індикатори сталого економічного розвитку регіону. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2015. № 1(29). С. 115–118.
8. Мартюшева О. О. Розробка індикаторів сталого розвитку країни: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 1. С. 77–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sra_2014_1_12
9. Щербак Ю. Сталий розвиток і майбутнє України. *День*. 03.10.2007. № 167.
10. Соловій І. П., Душна М. П. Аналіз індикаторів суспільного прогресу в контексті державної політики, спрямованої на реалізацію пріоритетів сталого розвитку України. *Регіональна економіка*. 2009. № 2. С. 199–205.
11. Турченко О. Г. Щодо поняття «сталий розвиток». *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2017. № 33. С. 155–168. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/190>
12. Політологія: підручник / за заг. ред. В. Г. Кременя, М. І. Горпача. Харків: Друкарський центр «Єдіногор», 2001. 640 с.

13. Костицький В. В., Балацька О. Р., Суходольська А. А. Європейські орієнтири правового забезпечення формування екологічної політики в Україні. *Екологічне право*. 2024. Вип. 1–2. С. 16–20.
14. Safety Hi-Tech Srl v S. & T. Srl. Reference for a preliminary ruling: Giudice di Pace di Genova – Italy. Regulation (EC) No 3093/94 – Measures to protect the ozone layer – Restrictions on the use of hydrochlorofluorocarbons and halons – Validity. Case C-284/95. 26 p.
15. C-444/15 *Associazione Italia Nostra Onlus*, EU:C:2016:978. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:62015CJ0444>
16. C-534/13 *Ministero dell’Ambiente v Fipa Group*, EU:C:2015:140. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:62013CJ0534>
17. Правове регулювання відносин в сфері довкілля в Європейському Союзі та в Україні / за заг. ред. В. Г. Дідика. Київ, 2007. 579 с.
18. Третя програма дій Європейського союзу із довкілля (OJ C 46. 17.2.83). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:41983X0217>
19. Четверта програма дій ЄЕС у сфері довкілля (1987–1992) (Додаток до Резолюції 87/C 328/01; OJ C 328. 7.12.87). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_1987_328_R_0001_01.
20. Шоста програма дій Європейського союзу із довкілля від 22.07.2001 (OJ L 242. 10.9.2002). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002D0746>
21. Implementing the EU’s Electricity Market Design. October 3, 2018. URL: <https://www.euractiv.com/section/energy/opinion/implementing-the-eus-electricity-marketdesign>
22. Energy efficiency first: Commission welcomes agreement on energy efficiency / European Commission press release database. Brussels, June 19, 2018. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-18-3997_en.htm
23. C-594/18 *P Austria v Commission*. EU:C:2020:742. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62018TJ0101>
24. C-115/08 *Land Oberösterreich v ČEZ a.s.*, EU:C:2009:660. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/?uri=CELEX:62008CJ0115>
25. C-195/12 *Industrie du bois de Vielsalm & Cie (IBV) SA*, EU:C:2013:598. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:62012CJ0195>
26. C-66/13 *Green Network SpA*, EU:C:2014:2399. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62013CJ0066>

Olha Turchenko, Anna Surma. Legal framework for ensuring environmental policy and environmental security in the EU

As stated in the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period until 2030, the implementation of an ecosystem approach in sectoral policy and the improvement of the system of integrated environmental management, the integration of environmental policy into other policies, mandatory consideration of the environmental component during the development and approval of state planning documents is the path to a modern systemic environmental policy of the EU.

The purpose of the article is to study the legal foundations of ensuring environmental security in the EU through the prism of the principle of integration of environmental policy into other sectors of EU policies.

The article analyzes the fundamental provisions of the Treaty on the EU, the Treaty on the Functioning of the EU, the Charter of Fundamental Rights of the EU, the practice of the Court of Justice of the EU on the formation of the principles of EU environmental policy in the context of

ensuring sustainable development, proving that these principles are binding only for EU institutions, Member States are obliged to comply with them only when implementing EU environmental standards, while retaining the right not to apply them in purely national matters.

The Environmental Action Programmes, which are advisory in nature and establish clear directions, objectives and principles of EU environmental policy with their detailed description and schedule for a certain period, were studied in retrospect, through the prism of the formation and development of the principle of integration of environmental policy into other sectors of EU policies. It has been proven that the principle of integration is crucial for integrating environmental protection into all sectors of EU policy, EU environmental policy is based on the principles of safety and preventive action; environmental safety in the EU is one of the goals of environmental policy and is achieved through the implementation of the principle of sustainable development.

As for Ukraine, the implementation of the principle of integration in the post-war period will play a special role, ensuring the reconstruction of the country in accordance with EU environmental standards, which will include the implementation of green recovery strategies that combine economic development with environmental protection, and the integration of environmental requirements into all national plans and programs, contributing to the sustainable development of the country.

Keywords: *environmental safety, energy safety, environmental policy, European criminal law, pollution, standards, environmental offenses, safe conditions, sustainable development.*